

Постарина плаћена у готову.

Privredno - kulturne
Matiце
za Sjevernu Dalmaciju

ГЛАС

Izlazi Četvrtkom.

Привредно - културне
Матице
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za
Ameriku 2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno.
Primjerak 1 din.

Шибеник, 6. Августа 1931.
БРОЈ 110. ГОДИНА III.

Vlasnik »Privredno-kulturna Matica za Sjevernu Dalmaciju«
Pretstavnik: MILAN BRKIĆ, urednik
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242

Услови успјеха

Док је прије рата било код нас заједничко одушевљење за ослобођење и уједињење народно, послје рата завладала је нека учмалост одмах док се је слегла прва радост по свршеном рату и извршеном уједињењу.

Већ партијске борбе показале су да су о разним питањима подијелена мишљења и услјед неукроћених ђуди долазило је до оштрих сукоба, јер се туђа мишљења тешко подносе и јер се води рачуна само о себи и о свом схваћању, не дозвољавајући да и други људи могу имати поштене намјере и поштена мишљења. Не указује се поштовање човјеку у узајамном одобравању свега него у узајамној трпељивости и искреној измјени мисли, која људе међусобно приближује и ствара основе за заједничку сарадњу.

Код нас договора и измјене мисли о разним питањима није ни било, него су људи примали упуте и пароле од другог, из даљих крајева гдје је развој био друкчији, тако да је и код нас била настала нека чудна смјеса и галама, у којој се више ништа није разумјевало. Људи су били постали једни другима као при грађењу библијске б. билонске куле.

Међутим је народ све више пропадао и почело се је осјећати на све стране да начин политичке борбе, па ни политика сама, кад је и најбоље вођена, не може рјешавати многобројна питања, која су се јављала у народном животу.

У то доба обратила се је већа пажња културним и привредним питањима, која су већ одавно била учвршћена и у појединим крајевима наше државе, а нарочито код других народа, који су живили мирнијим животом, па су се могли мирније развијати и већ су се одавно отели од оних невоља, у којима наш народ живи, борећи се још увијек за кору хлеба, за бољи живот и одржање.

Али на многим странама јављало се је схваћање да се начин политичког рада може пренијети и на привредна и културна питања и то је многе довело до разочарања не видећи ни ту никаквог изгледа на успјех. Политички начин рада тражи учествовање што већег броја људи, добро је дошао сваки појединац без обзира на његову вриједност, набацију се ријечи које заталасају народ, којему се прилази од времена до времена не улазећи много у поједина питања. Култура значи постепено израђивање сваког човјека и споро развијање друштвене свијести међу појединцима који су упућени једни на друге. Привредни живот поготово траши занимање не само са сваком појединим човјеком него са сваком појединим послом. Кад се политички начин рада пренесе на привредна и културна питања тада је унапријед све осуђено

па пропаст, јер се не изазивље стална сарадња оних, од којих треба да и потјече све, већ се долази к њима са готовим паролма, често пута п без везе са њиховим животом и приликама. Док се политичке акције развијају у великим размјерима државне и интернационалне политике, дотле културни и привредни покрети ослањају се на поједине људе, села и крајеве.

И поред опће пустоши, у сваком крају и у сваком селу, има одабрандх људи, који имају довољно и памети и снаге душевне, да се покрену за своје добро, али треба у том да их неко поведе, и то тек онда да их поведе кад се добро упозна са њиховим склоностима, кад на већ и самима постане јасно, што могу остварити и постану способни за учествовање у свом властитом развјетку.

Ово се најбоље опажа на кратким течајевима са сељацима, који се у почетку јаве са нејасним појмовима о свему, а кроз дваестак дана покажу толико стварног разумјевања и јасног схваћања, да се с тим људима може све радити, што је у вези са њиховим напретком, њиховим приликама и њиховим могућностима. То исто опажа се и на курсевима са народном интелигенцијом, јер рад у народу је једна посебна наука, коју треба проучавати у вези са људима и приликама, у којима треба радити. Кад се буде на чисто са основама рада, поједини радови лако ће се моћи развијати, а сараднике у раду треба пронаћи, спремати и васпитавати.

По селима се рад лакше може развити него по варошима, јер по варошима сматрају се за културне људе појединак и чистачи и стражари и трговци и занатлије и суди и адвокати и љекари — оно што је у граду то је културно, а оно што је на селу то је некултурно. Међутим у некултурином селу лакше се проналазе људи са основама за праву културу и многи из вароши нијесу дорасли да уносе културу у село. А сваки који је побјегао са села или ради потребе или ради скитања или ради господства, сматра да је позван и оспособљен да сељацима и свима онима који живе на селу даје поуке о том како треба живити на селу.

Живот на селу и превише је сложен а да би га могао схватити сваки уличар, сваки кафански човјек и прописивати лијек за зла, која се опажају на селу. Нити политичари са високим особинама не могу рјешавати многа питања на селу, док не усвоје методе рада, до којих је дошла наука и искуство.

Кад се усвоји начело подјеле рада, кад се самостално буду развијали разни правци рада, онда ће у цијелом нашем друштвеном животу разни фактори бити благотворнији.

Кад се културни живот развија на самосталној основи народног духа, оплемењеног са разним цивилизацијама, тад се заиста стварају повољнији услови људског живљења; кад је привредни живот слободан од свих страних примјеса политике, вјере, национализма, онда се тек без застоја и с успјехом развија.

Кад је код нас ријеч о задружним организацијама, зашто се не сврстају сви, они који осјећају да им је ту мјесто, у задружне редове и не припомогну својом сарадњом, са памети и имовином да се рјешавају наша разна економска питања (производње, продаје, набавка, рационализације итд.), без обзира на стање цркве, на политичка питања, на разлику схваћања у другим питањима?

Зашто културна настојања (опће просвјетљивање, течајеве итд.) не окупљају људе, који за то имају више смисла?

Питање „ђачкић домова“ зар није толико важно за наше прилике, да се посебно за њихово остварење људи залажу, кад је оно и оствар-

љиво готово одмах, као н. пр. Шибенику?

Зар ничији интерес не може изазвати судбина Крнетине Задужбине у Скрадину или Поповићеве и Боровићеве у Книну?

Многа питања код нас пропадају само зато, што се довољно не раздвоје, да се о њима посебно води рачуна. Мијешање разноврсних послова, то је најубитачнији начин за сваки рад.

Главна је улога наше „Матице“ да истакне наша најглавнија питања, да изврши подјелу рада и свака врста рада да дође на своју самосталну основу, јер без тога нема успјеха у раду, а дужност је њених чланова да сарађују у заједничком раду, а не да појединачно стрше, јер сви се појединачни напори губе, ако се не доведу у везу са напорима безбројних појединаца. Благословен је сваки напор, који изазива сарадњу разним у питањима и де за јасно одређеним циљем, који је остварљив и лијеп и користан само онда кад се ослободи свих туђих примјеса.

У подјели рада и самосталности сваког рада леже услови успјеха.

Kroz Ravne Kotare

— Od Podgorja do Primorja —
II

U nedjelju 21 juna iz primorskog sela Kožina, gdje su nas onako lijepo primili, da se to nikad zaboraviti ne može, i došli svi na svjetovanje i dogovor, zaletili smo se opet u zagorsko selo Poljica, koje je neka magluština bila pritisla. Osjeća se da se ulazi u oblast malarije, kojoj je baš tu pod Žeravom, jednom otdomku Poljica, leglo pa se proteže prema Briševu, Murvici i drugim kotarskim selima, u kojima se ne može sresti zdrava čovjeka.

Bolesni ljudi pa nemaju volje za ništa, te se je odmah osjetila razlika između Kožina, koje je nedavno osnovalo i već vrlo dobro vodi svoju zadrugu, i Poljica koja se ne mogu na ništa pokrenuti. A samo su nekoliko kilometara jedno od drugog daleko. Žale se ljudi, da su ih izvarali Ninjani, pa da nemaju više volje za ništa, ali zar svjesne ljude može drugi lako varati? Imaju Poljičani zemalja izobilja, imaju blaga, a mnogi imaju i dosta imetka, ali nemaju zdravlja i nemaju svijesti. Pred desetak godina nudi im se pomoć za školu, a oni je odbijaju, jer vole da im djeca ne idu u školu. Pred nekoliko godina opet im se daje, tiska im se u ruku 230 000 dinara, a oni ni da se maknu. Ko će, kažu, sada u tolikoj radnji?! A tri-četiri godine ima da se to rasteže i da ih se nuka. Tako isto i obližnje selo Murvica i ostala. Teška je sudbina sela oko Zadra, jer ko će im pomoći i ko će ih spasiti, ako sama nemaju smisla za to, a nemaju ni snage jer su bez zdravlja. Asanacija prije svega — pa onda ostala, inače mnogim selima ne-

ma opstanka. Ali ni asanacija se ne može provesti bez saradnje naroda, a ko će ovu koliko-toliko izazivati, kad nikoga među njima nema, ko bi ih na to poticao. Učitelj tamo čeka teška dužnost, ali što će i oni poštići ako se paralelno ne razvije jedna akcija svih pozvanih faktora, koji će uklanjati elementarne smetnje svakom napretku. Bez toga pojedinci samo i sami sebe upropašćuju.

Iz Poljica smo preko Kožina otišli opet Primorje u selo Petrcane, gdje je učitelj Kukulj okupio seljake u školi, koju su sami seljaci podigli. Nekoliko njih kazuju koliko su smetnja imali dok su je dovršili i koliko su morali poteškoća prebrditi, ali sada su zadovoljni kada vide jedno svoje svršeno djelo. U blizini sela nalazi se čuveni lazaret, predviđen i izrađen za vrijeme Austrije za kužno odjeljenje zadarske bolnice. Jedan lijepi rt, zasaden borovom šumom, sa mnogo prostorija, koje bi se dale za mnoge potrebe upotrebiti, godinama ostaje neiskorišćen. Mogao bi se upotrebiti za oporavalište malarične djece ili za razne tечајеве, ili za domaćićku školu, ili za bolnicu pomoćnu — ili za mnoge druge potrebe — ali od svega toga ništa, prostorije prazne zjaju i tako će se, rekao bih, nastavljati dok sasvim ne propadnu, jer jedno odjeljenje drugom ne prepušta da za se upotrebi. Bolje da ovako propada nego da se ustupi kojem drugom odjeljenju za rad. Mogle bi se ove prostorije upotrebiti barem za dake preko ferija, ali i tu smeta birokratska procedura. Petrcanima ovaj lazaret dosta smeta jer oni sve ukumili u nj, kao da ih on može unaprediti, pa o drugom malo hoće i da razgovaraju dok se to nekako ne riješi. Još nemaju dovoljno samopuzdanja da nešto

sami počnu stvarati. Tuže se na teške prilike kao i u svim onim selima, prijateljski dočekavaju i isprate pa opet utonu u svoje teške brige.

Napokon dodosmo i do slavnog Nina, punog starih spomenika i znakova savremenog propadanja. Kad se je već spustio mrak u jednom dvorištu g. Stanko Ožanić razlagao je dugo u noć, na primjedbe da je sve propalo, da su sami krivci svog propadanja, jer ima pitanja koja sami mogu postići, a ipak se ne miču nikuda. Nikakav težak ne poznaje poljoprivredu kao svoje stalno zanimanje, dok se svak drugi trudi da što bolje pozna svoje zanimanje. Ne prosvjeđuju se, ne udružuju se, svoje brige prenose na drugoga, pa im mora i biti zlo.

U Privlaci, posljednjem kotarskom selu prema zapadu, ako se izuzme Vir, koji je već na nedalekom otoku, ali ipak još uvijek ima nešto kotarskog u sebi, razvija se ratarstvo, vinogradarstvo, a ponešto i ribarstvo. Već na prvi mah vidi se da ima

svjesnijih ljudi i sigurno će mnogo brže početi napredovati nego mnoga okolna sela. Pripremaju se za veliku vinarsku zadrugu, jer ovdje ima 20-30.000 hl. vina — stranog i domaćeg — a i dosad su već ponešto počeli raditi sa udruživanjem, ali ostavljeni sami sebi polako kreću naprijed, ponekad skupim vlastitim iskustvom.

Cijeli je ovaj kraj i suviše zaostao i previše ima smetnja njegovom napredovanju, koje ne zavise samo od volje onamošnjeg stanovništva već i od razloga mnogo dubljih (opće zaostalosti, koja ima svoje početke još u predratnim vremenima i prilikama, bolesti, slabog saobraćaja, pomanjkanje tržišta, zaduženost, bez škola, bez inteligencije itd.), pa se moraju svi pozvati udružiti da učine nešto zajednički za ekonomski i kulturni napredak ovih krajeva. U drugom broju govorićemo o tom — što bi se moralo učiniti.

(Svršiče se)

Zdravstvena zadruga u Bosanskom Graхову

Прочу се у книнском крају, да се ради о оснивању сеоских здравствених задруга, те та добра мисао нађе брзо своје присташе чак и у предјелима, који ни не спадају под нашу Бановину.

Босанско Грахово имало је неко доба једног Руса за љекара, али од назад дуже времена нема ни њега.

Крај по себи простран а по пучанству бројан, а к томе оптерећен туберкулозом и другим болестима, даје заиста прилике једном агилном љекару, да развије своју благотворну акцију и користи и себи и својем народу.

Они у Грахову, који у раду љекара виде више социјалну функцију, него ли чисто индивидуалну, помислише одмах, да је најбоље, да се народ сам организује и створи једну заједницу, која ће моћи прибавити и лијека и љекара народу. Мисао о оснивању здравствених задруга у Босанском Грахову налазила је стога с дана у дан све више присташа.

Али свака добра идеја или акција мора, по Хегелу, да стварајући саму себе, ствара уједно и своју супротност.

Тако и наше здравствене задруге, ма да још у зачетку, створише већ своју супротност: многобројне своје непријатеље.

Народ сам има свој здрав инстинкт, који га упућује на то, да

схвати, да је идеја у основи својој здрава, јер ниче из народа и његових битних потреба, те је стога објеручке и прихваћа.

Али многа усјана глава сматра да је добро само оно, што је народу силом наринуто, јер сматра да народ није способан, да се сам подигне и развије својом властитом силом.

Опет и у овом чланку морам, да истакнем случај Данске и Чехословачке, гдје се је народ удруживањем подигао до врхунца људског развоја и то баш против свога племства и водећих кругова својом сопственом снагом.

Кад би се у Книну створио отпор против оснивања здравствених задруга, ми не би пуно ломили главу, да нађемо прави мотив отпора, али у Босанском Грахову тешко доиста налазимо разлога за рушење једне овако лијепе идеје, која на један најједноставнији, најлакши и најздравији начин, рјешава једно тако крупно питање нашега народа.

Досада се питање здравства рјешавало одозго помоћу декрета и неспроведивих закона, стога та акција није доживила велики успјех.

Сада треба ићи обратним правцем и почети од самог народа, организујући га на чисто економској бази и сматрајући здравствено питање уско скопчаним са свом економијом нашег сељака.

Јер док је сељак здрав, докле ће

треба безувјетно побољшати исхрану, јер једино здравом и издашном храном може се надокнадити снага, која се утроши у раду.

Наћин како се данас храни наш сељак у већини је случајева једва довољан да одржи човјека на животу, али је далеко од тога да га уздржи дуго у здрављу и снази уз теški посао, који треба да обавља. Немогуче је наравно из основа промијенити начин живота једног краја, док се не промијене све привредне прилике, али уза све то је несумњиво да би се мало добре волје дало poučiti нашег сељака болјим начином вођења кућанства и уз данашња средства.

Наш загорски сељак дави се већину године сувом пуrom, тако да му организам осјећа јаку потребу за масним јелом. Зато није чудо, што може да поједе и пола пећена овна, надели се у крчми и при novcu, што је сигурно многи од нас опazio и што је

моћи, да себи привређује, а чим оболи, настаје губитак у његовој привреди.

Као што се сељак организује у своје задруге, да боље прода своје производе, тако исто тако треба да се организује за заштиту свога здравља у своје здравствене задруге.

Присташе идеје о оснивању здравствених задруга у Босанском Грахову нијесу још ни спровели своју замисао, а већ је расписан конкурс на мјесто љекара здравствене општине. Није ли можда случајна ова истовременост при отварању здравствене општине.

Било како било, макар створиле здравствене задруге и сушту своју супротност, ми желимо да Босанско Грахово добије љекара, који ће радити не само за себе, већ и за народ, а у том случају ми молимо све наше присташе, да га искрено подупру.

Др. Вуко Јовановић

Zadrugarstvo u Čehoslovačkoj

U prošlim brojevima „Glasa“ donijeli smo brojeve o velikom zamahu zadrugarstva u Čehoslovačkoj. Rad na zadrugarstvu u Čehoslovačkoj počeo je u drugoj polovini prošlog stoljeća te je već osamdesetih godina postigao zavidne rezultate. U tome pravcu urađeno je mnogo, naročito poslije svjetskog rata, kad je provedena agrarna reforma, tako da je danas organizovana jedna veličanstvena mreža najraznovrsnijih agrarnih zadruga. Poduzetni duh čehoslovačkog naroda stvorio je takve zadrugne ustanove, za koje mnogi naši ljudi misle, da su samo prazan san zadrugara-idealista. A kad im se brojke ture pod nos, onda obično nalaze izgovor, da je to još i moguće u Čehoslovačkoj, gdje postoji sasvim drugi mentalitet seljaka i gdje je pregalački rad naroda poslovičan. Ali, vele, naše se seljaštvo ne može uporediti sa čehoslovačkim. Naš seljak da je neaktivan, lijen, da nema pouzdanja ni koga i da čeka da mu iz neba padne štogod bez truda i rada. Svejedno kao da je mentalitet čehoslovačkog seljaka oduvijek bio takav kao što je danas, kao da se on nije stvarao i klesao! A k tome zaboravljaju, da naš seljak i ne može biti drugačijim nego što jeste, kad njegova inteligencija ima takvo mšljenje i kad ga prepušta samome sebi.

Nema privredne grane, koja je u vezi sa poljoprivredom, u kojoj čehoslovačko zadrugarstvo nije oprobalo svoju snagu i svoj duh. Tamo se

podizhu zadrugni elevatori, zadrugni mlinovi i pekarnice, društva za kontrolu mužnje, za melioracije, vodne zadruge, društvo za zadrugarske pašnjake, selekzione stanice čistokrvnih životinja, zadrugno društvo za kupovinu i prodaju jaja, za elektrifikaciju za uzajamno osiguranje stoke itd.

Kako zadrugarstvo može da preobrazu seljačku ekonomiju, pruža nam najbolju sliku malo seljače u Moravskoj — Unerazka. Svi su njegovi stanovnici organizirani u dvanaest zadrugnih društava. Čitavo je selo elektrificirano, ima telefon, gradi kanalizaciju i vodovod. Postoje krasno uređene staje sa marvom najbolje vrste, osnovana je zadruga za općinsku ispašu. Selo ima zadrugni mlin i pekarnu. Ta zadruga radi pod neobično povoljnim uslovima, jer peče kruh za 3000 osoba u okolini i pečen kruh dostavlja automobilom u kuću pojedinih članova. Pekarna dnevno ispeče 1400 kg. kruha i to uz mnogo povoljnije uslove nego što bi to kod kuće bilo moguće. Stanovnici sela su dakako članovi i mnogih drugih produktivnih i zadrugnih organizacija. Malo seoce, brojeći samo nekoliko gazdinstava sa 10 do 15 hektara zemlje, dok je sve ostalo stanovništvo dobilo zemlje tek pošto je provedena agrarna reforma, stoji u gospodarskom i kulturnom pogledu na neobično visokom stepenu. Istina i u tom se kraju osjetila gospodarska kriza, ali poteškoće nemaju onih katastrofalnih razmjera, kakvih bi bilo, da seljaštvo nije organizirano. Zadrugarski rad dozvoljava da Unerazka iskoristi sve pogodnosti široke ekonomije, ali nijesu izgubljene ni pogodnosti, koje pruža mali posjed. Ali još je važnija škola, koju u zadrugarstvu svrši sve stanovništvo. Poljodjelsko zadrugarstvo je škola, koja sprema stanovništvo za agrarni posao i uči političkoj svijesti i shvaćanju prava i dužnosti.

Privred.-kult. Matica

Prilozi

G. Boško Desnica, prigodom smrti Angeline Trbojević, prilaže Din. 50.

Pretplata

Špiro Cvjetković,	Din. 40
Nedjelko Dunda,	20
Milan Budimir, Kistanje	40
Milenko Pavasović, Benkovac	40

Jesam li poslao pretplatu?

spremati za zimu meso, povrće i voće, tako da u svako doba godine ima pri ruci raznoliku i zdravu hranu.

Tu bi svakako trebalo povećati proizvodnju povrća i voća, poboljšati izradu mljekarских proizvoda, razviti peradarstvo i pčelarstvo, ali uza sve to i u prvom redu trebalo bi poučiti žene i boljem načinu vođenja kućanstva.

Vodenje kućanstva je čisto ženski posao. Muškarac ima svojim radom da stvara sredstva za izdržavanje porodice, ali rukovanje tim sredstvima pripada ženi. Najveći dio svih prihoda naših ljudi utroši se na ishranu, te se po tome vidi, kolika je važnost ženina rada. Ni najmarljiviji rad muškarca ne može da vodi blagostanju, ako nema svesrdne i pametne pomoći žene. Što god je kuća siromašnija, to je rad ženin važniji, jer veći dio prihoda prolazi kroz njene ruke.

Žena i kuća

I.

Već dulje vremena kod nas se raspravlja o općem preporodu naših krajeva, traže se sredstva za poboljšanje uslova života našega seljaka, jer je u tome ključ cijeloga privrednog stanja zemlje.

Po mom mišljenju nikakav napredak nije moguć bez jedne opće štednje svake pa i najmanje vrijednosti, a u prvom redu bez štednje onoga, što nam je najvrijednije, a to je čovjeka samog i njegova zdravlja i snage. Ta je štednja moguća jedino u pametnom i ekonomičnom načinu vođenja kućanstva.

Seljak je po svome zvanju prisiljen da većim dijelom godine upotrebljava i troši svu svoju tjelesnu snagu, a da rad bude što uspješniji treba tu snagu uzdržavati i povećavati. Za to

Iz naše korespodencije

Jedan prijatelj i saradnik našeg lista piše nam iz Stockholma, glavnog grada Švedske: »U ovom zbilja lijepom gradu mislim na našu Dalmaciju i na one ljepote, koje bi ona istom mogla imati, da se samo uredi kako treba«.

Drugi nam pišu iz Bosne: »Treba da se u Sj. Dalmaciji okupi štab ljudi sa moralnom i intelektualnom vrijednošću, što najviše treba našem Zagorju. Bilo je u Sj. Dalmaciji i jačih intelektualaca, ali to su sve bile osamljene veličine i konačno osušene grane, od kojih okolina nije imala mnogo koristi. Uspije li naš kraj — kao u ostalom i cio naš narod, da shvati duh organizacije i privatne inicijative, onda će mnoge veličine vrijediti možda individualno manje, ali će zato za okolinu biti mnogo korisnije.«

»Glas« je organ jedne mlade organizacije, koja tek okuplja svoje snage, do sada nepoznate, kao što je nepoznat i cio naš kraj, naše prilike i naši ljudi. Veoma je važno, da mi na prvom mjestu sami sebe poznamo, da vidimo svoje mane i vrline, jer je u tome uslov, da se stvori stanje, po kome će nas poznati i drugi. Uvjeren sam da u našim krajevima počivaju neiskorišćene snage, koje niko ne može probuditi nego mi sami«.

Treći nam iz Beograda piše: »Štampa je jako sredstvo u odbrani i napadu svega, štampa je svagda bila a naročito u današnje vrijeme sila koja ruši i podiže zemlje i gradove. Zato i mi moramo imati svoju štampu — svoj list, koji će svesrdnom saradnjom moći postati moćno sredstvo, kojim se možemo boriti i zaštititi.«

»Glas« već dugo vremena ide za tim, da okupi oko sebe sve radne ljude i da iznosi i brani ideale i potrebe Sj. Dalmacije. U njemu su se iskazala mnoga mišljenja i iznijela mnoga pitanja prije nepoznata. »Glas« je ne samo okupio mnoge ljude oko sebe nego je i upozorio i nadležne faktore na pitanja, kojima treba poklanjati veliku pažnju«.

NAŠI DOPISI

Knin, 25 jula

Osnivanje vodnih zadruga za natapanje Kninske krajine. U posljednje vrijeme — kroz mjesec dana — osnovane su zadruge za natapanje polja u Sirmici, Plavnu, Golubiću i Vrbniku, a priprema se da se ovo proširi i na druga sela, gdje ima voda sa kojima bi se mogla natapati polja

Trebalo bi nastojati, da se redom u svakom našem selu otvaraju domaćički tečajevi, kroz koje bi morao proći što veći broj seoskih djevojaka. U tim tečajevima treba da se žene nauče ne samo kako se pripravlja dobra i zdrava hrana, nego i kako se jeftino nabavljaju sredstva za to. To znači da bi se u tim tečajevima moralo obratiti naročitu pažnju na poznavanje robe, jer naš neuki seljak a još češće seljanka skupo plaća rđavu robu. Zatim bi trebalo, da se upute u gojenje boljih i zdravih vrsta povrća, i spremanje toga povrća za zimu, što je nažalost nepoznato i mnogim našim gradskim ženama. Žene bi morale da steknu pojam o vrijednosti pojedinih vrsta hrane i o važnosti promjene u hrani. U kratko ti tečajevi morali bi da upute žene u pripravljanje dobre, zdrave, ukusne i jeftine hrane. Gdje to postignemo, uvjeren sam da će u kući zavladati zadovolj-

stvo i blagostanje, jer će kućna čeljad biti ne samo sita, nego i zdrava i jaka, a bez toga nema ni uspješnog rada. Od slaba, gladna i nezadovoljna čovjeka ne može da bude ni dobra i jaka radnika.

Osim toga u domaćičkim školama žene se poučavaju i u ručni rad. Naše vezivo pokazuje, da žene imaju veliki dar za ručni rad, pa je grjevota da se ne upute i u krojenje i šivenje. U školi bi se naučile i o vrijednosti robe, pa bi se i na taj način uštedila mnoga para, koja se danas uludo baca u odijevanje, baš za to što žene ne znaju pri kupovanju da procijene vrijednost onoga, što kupuju.

Ali glavno što očekujemo od škola, to je da pouče ženskinje, kako treba da zavedu red u kući. Kad bi neko promatrao jedan dan rad žene u kući, opazio bi kako se cio dan gubi u mnogim sitnim poslovima, koji se ne vide, kad su gotovi, ali bi se žestoko

Knin, 1 avgusta

Пољопривредно-задружни те- чај за учитеље. — Ово је трећа година што се на Главци код Кни- на, у пољопривредној школи, преко школских празника држи течај за учитеље, који би их требао припре- мати за рад на селу. Прве године био је одзив на течај врло добар, друге године слабији, а ове године најгори. Ласке године побјегло је неколико учитеља са течаја, а ове године отишло их је скоро једна половина. На течај је дошло једна- наест учитеља, а отишло је са течаја послје неколико дана петорица.

За овај развој нити је крива управа школе ни учитељи већ то што се још није погодио прави пут како би требало спремат учитељ, за рад у народу. Социјални рад је једна наука, која има свој метод и систем рада и важније је сазнати основе рада него стицати нека спод- редна формална знања.

Не може један учитељ за 5-6 седмица упознати ратарство, воћар- ство, виноградарство, сточарство, со- колство, задругарство у свим поје- диностима. Учитељ је социјално-кул- турни радник, а не пољопривредни стручњак. Васпитање не само дјеце него и одраслих — цијелога народа то је његов главни задатак, а из пољопривреде може стећи само главнија сазнања, док детаљни рад у том треба да развијају пољоприв- редни стручњаци.

Кад један учитељ дође на течај он треба да се спрема за оно што му одмах сутрадан треба кад дође у своје село: да образује сеоску соколску чету, да уведе соколске вјежбе међу школску дјецу, да зна који су услови за оснивање задруга и како се чете воде — а ове све да се постиже са изазивањем актив- ности међу учитељима и система тизирању опажања, које они свако- дневно имају у животу народном.

Иначе положај је учитеља тако важан и тежак, да о учитељима треба водити нарочиту бригу и с њима поступати како се доликује.

Бенковац, 29 јула

Ликвидација једне старе за- друге. — Прије рата и наша народна интелигенција предњачила је у сваком народном раду, па је то и за њих и за нас била највећа срећа и задовољство. Сада већ сви покојници: судица Мијовић, учитељ Драча, свештеник Жежељ били су основали Српску Земљорадничку Задругу у Бенковцу, која се је врло лијепо развијала. Задруга је наба- вила разне пољопривредне алате (Косачицу, редилуцу и др.), за које и не знамо што је било од њих, и било је и нама почело отварати очи, да ми Котарци не будемо последњи у свијету, као што сад баш и јесмо, јер нас бивје свака друга невоља па и нехајство наше интелегенције.

Послије рата нико да се нађе ко би у нашој слободи повео народ бољитку. Потомци оних, који су међу нама били почели прије рата ударати прве почетке народне кул- туре са неком злурадешћу ликви- дирају оно што су они основали. Прије тога ни да погледају на нас, већ неки средски агроном пропалица, који је касније одмаглио у Америку, прашао је к нама, али не да нас помогне него да нас превари. А ми јадни мислимо: хвала Богу да нас се барем неко сјећа и повјеримо се њему, кад ли и он једини што је

опаžало, да се не направе. Опа- зило би веома често, да домаћици није никад при рuci оно, што јој тога часа треба, већ да не престано мора да трчкара и тражи сад ово сад оно. Један је наученјак израчунао, да жена преко дана учини у кухињи преко 2000 ко- рака, а од тога три четвртине непотребно. О узроцима тога говорићемо други пут, али већ сад možemo да нагла- симо, да томе има само један лијек, а то је ред. Главно правило у кући има да буде: свака ствар на своје мјесто!

Најтеже и најважније привредно пи- тање је економија живота, даџин да њавјек економски мисли и ради, а то је могуће једино, ако је тако васпитан још од најранијег дјетинства. Најчврћи темељ може да даде мајка, а на том темељу има даље да гради школа. Ради тога је тако важно васпитање и просвјешћивање жена.

(Сорштице се)

Ing. Vladimir Slavić.

пришао к нама одведе нас у пр паст.

За вријеме политике и радићев- дима и радикалима и демократима пуна уста ријечи за народ, а кад на дјелу нико да се макне. Нит су кадри да уздрже ни опћину, ни за- другу ни никакву установу.

Јадан Котаре докле ћеш чекати да се покрену први људу на рад, „Сабља рђа вама — нема ко да паше“.

Б. В.

Split, 30 јула

Problem pazara. Ondje gdje se danas nalazi pazar jedino je prikladno mjesto koje je u centru našeg grada i koje će biti uvijek i kad Split bude desetorostruko napučeniji.

Treba da opština ne izda dozvole m. P. Dominikancima za proširenje njihovog manastira, već treba da opština svaku žrtvu učini te da kupi od Dominikanaca manastir i crkvu, a Dominikancima neka opština pokloni jedno zemljište, gdje će moći sagraditi crkvu i manastir.

Također da opština kupi i onu kuću Kovačevića, pa sve to da poruši i da tako ostane jedan krasan i veliki kvadrat, na kojemu treba izgraditi pokrivenu tržnicu, a da nam se stranc ne rugaju, jer stranac kad dođe u jedan grad, on najpre ide na pazar (tržnicu) da vidi, šta sve tu ima, ali žali Bože kad dođu na naš pazar, svi se zgroze da što takovog u ovom vijeku može da bude, i to u Splitu u mjestu proglašenom turističkim centrom. Kad vidite sve ono povrće, voće, meso, sir itd. nepokriveno i puno prašine i muha, naravna stvar da kažu: schmutzig-unrein (zamazano, nečisto).

Naravna stvar, da bi trebalo, kao u svakom ovcem gradu, da budu još na nekim mjestima mali pazari, kao na pr. na Botičevom trgu itd. radi komoditeta građanstva, ali glavno tržište mora da ostane ondje, gdje se i danas nalazi i nigdje drugdje, jer tu je centar grada, u blizini željezničke stanice i pristaništa parobroda kao i svih autobusa.

Ako se želi dobro i napredak našega grada, neka opština sazove sve građane Splita, pa će, se uvjeriti, da će 99 posto kazati, da pazar ostane i nadalje tu gdje se nalazi.

Splitćanin

Карин, 30 7

И наше село тару велике бриге и невоље. Незапамћена велика суша уништила је потпуно кукурузе и друга жита, тако да је сељак остао без икакве хране. Нико незна како ће идућу црну зиму презимати наш сељак. Добро свакако бити неће. Али се ипак можемо тјешити, да за то није нико крив.

У овој години трпимо не само од ненаклоности неба, него и од немара људи. Јер да је само мало више мара и настојања могли смо имати барем воде људима за пиће и за напајање стоке, кад је није било довољно за натпање поља. Али ни тога нема. Јаме за воду стоје скоро готове и са мало новаца могло би се уредити и на тај начин омогућити опскрба села питком водом.

Прије неког времена почела нам се видати школа. Дозидана је до крова и тако остављена, да нам се у њој љукови легу. А ипак, кад је већ нешто потрошено, могло би се дати још мало па градњу завршити и зграду употребити за оно, за што је била првобитно намијењена.

Молимо надлежне факторе, да и на овај наш запуштени и заборављени крај баце своје око и помогну нас у овим тешким данима.

Biograd ^{n/m}, jula

Molimo, da blagizvolite tiskati Vašem cijenj. listu ove naše nevolje: Suša naš tare. Žito obrodilo za polovicu od onoga što se očekivalo. Kukuruz čisto propao od velike suše. Slabo je to za težaka kad nema pure. — Vincgrad stoji vrlo dobro, ali i njemu prijete suša. Od 2 juna nije kišilo pa nije čudo, ako sve kulture propadaju.

Naš poštanski ured i telefon namješten je u vlažnim i tamnim prostorijama, u kojima trpi zdravlje činovnika. Na telefonu ne možeš govoriti tajnu, jer se svaka riječ čuje iza slabih vrata. Namješten je u tamnom prostoru, koji služi za magazu.

Imamo ove godine 50 djece crvenog krsta iz Zagreba, koji su ukonačeni u školi, a 150 sokola i sokolčića obojig spola, koji tabore u borovoj šumi, pod šatorima na obali mora. Sva ta mladež je pod strogim nadzorstvom. Kupaju se jedan kilometar dalje od tabora u »Solinama«. Da je u »Solinama« tako lijepo udešeno, zahvaliti imamo društvu »Soline«, koje mnogo troši, da je kupačima ugodnije. Sa malo potpore sa strane vlasti, doprinosima članova i malim taksama na kupače, društvo je »Soline« mnogo učinilo.

Od naših zadnjih kuća do kupališta vodi lijepi put kroz borovu šumu. Sa svih strana zaleđa, pa i od udaljenih mjesta kao Drniša, Knina, Benkovca, pa čak iz Zagreba dolaze gospoda, da se nauživaju. Automobili vozili su do kupališta, koje je jedan kilometar udaljeno od mjesta, ali zadnje dane je općinski načelnik g. Bačinić put zagradi, da ne mogu ni kola, ni automobili do kupališta, tako da oni, koji su boležljivi, ne mogu do njega.

Tako se ne podupire i pospješuje promet stranaca i ne pomaže narodno zdravlje! Nevjerojatno ali istinito!

Privredni Adresar Kraljevine Jugoslavije

U cilju pribavljanja što tačnijih podataka o našoj privredi i proveravanja i dopune adresnog materijala za drugo izdanje »Privrednog Adresara Kraljevine Jugoslavije«, u izdanju zavoda za unapređivanje spoljne trgovine, zavod je uputio štampane formulare svim firmama tražeći od njih podatke koji su mu potrebni da bi mogli biti uneseni u novi adresar.

Pošto su ovi formulari upućeni po adresama iz prvog izdanja adresara, a kako je moguće da su neke firme promašene i nisu unesene u prvi adresar, to se ovim putem pozivaju sve veće industrijske, izvoznice i uvoznice firme, da od zavoda za unapređivanje spoljne trgovine pri Ministarstvu trgovine i industrije, Njegoševa ul. br. 5, Beograd, zatraže jedan formular.

U interesu je svih naših firmi u zemlji, da budu unesene u drugo izdanje adresara Zavoda, a ovo tim prije što je unašanje podataka za adresar, koje je zavod tražio, sasvim besplatno.

Iz Uredništva

Javljam našim p. pretplatnicima, informacije radi, da će »Glas« za neko vrijeme izlaziti svakog drugog četvrtka.

Dopisi, koji njesu mogli ući u ovaj broj, biće štampani u sljedećem.

Prijatelji, širite »Glas«

Općina - Skradin
Broj 4212/31

Ugl.

Uredništvu »Glas«

Šibenik

Povodom članka »Iz skradinske općine« u 109 br. »Glas« izvolite na istoj strani i u istoj rubrici u narednom broju Vašeg cij. lista donijeti u smislu §§ 26 i 27 Z. O. Š. sljedeću:

I s p r a v k u.

1 Nije istina, da je Skradin od oslobođenja stanovništvom opao, već je istina da je porastao za 25%.

2 Nije istina, da se građani Skradina bave — kao važnom privrednom granom — lihvaranjem, već je istina da su dva lihvara, koji su se naselili nazad par godina u Skradin, po prilici baš iz bliže okoline dopisnika.

3 Nije istina da su sva sela općine spremna da zidu školu, jer baš selo Gošić, za koje se dopisnik zalaže, nije spremno da daje radnu snagu; a onih sela, koja su spremna dati radnu snagu, neće ostati glas vapijućeg u pustinji, jer je baš za to i zatražen zajam.

4 Nije istina da su škole u tako trošnom stanju, da se ne može održavati obuka, jer općinska uprava svake godine za vrijeme školskih praznika, ma bilo šta popravila.

5 Istina je da se općinski ovrhovoditelji viđaju u selima, ali ne samo da pobiru općinsku travarinu i namete, već školske globe, državni porez a i poljske štete, od kojih je jedna bila u selu Đevrskama veća za tri puta, nego cijela općinska travarina odlomka Đevrsake.

6 Istina je da je Skradin na periferiji opštine i da je selo Gošić udaljeno 22 km, ali je istina i to, da selo Čistavelika koje je udaljeno 26 km od Skradina — a koje je baš radi te udaljenosti bilo pripojeno opštini Stankovci, radi svim silama da se opet pripoji Skradinu i ako mu je sijelo njegove današnje opštine udaljeno tek nekoliko kilometara.

Za klevetanje i za neumjesno kritikovanje opštinske vlasti, gospodina dopisnika, čije će ime saopštiti uredništvo, na osnovu Zakona o štampi tužiće se Sudu.

U Skradinu, 28 jula 1931.

Od Opštinskog Upraviteljstva

Načelnik: Prisjednik:
N. Dragišić (nečitljivo)

Privredne vijesti

Međunarodna hipotekarna agrarna banka. Među mjere, koje imaju za cilj uklanjanje poljoprivredne krize, spada i osnivanje jedne međunarodne banke, sa ciljem da podjeljuje agrarnim državama hipotekarne kredite. Banka će biti ustrojena kao dioničko društvo, a prvi njezin dionički kapital iznosiće 50 milijuna dolara (oko 2 milijarde i 800 milijuna Dinara). Dionice banke biće plasirane samo u državama, koje budu potpisale ugovor o osnivanju ove banke. Vlade država potpisnica daće banci za rezervu isto toliku svotu, koliko iznosi i dionička glavnica. Te će rezerve biti kasnije vraćene, kako poslovna djelatnost banke bude rasla, a na njih će banka plaćati kamate. Banka će podjeljivati dugoročne i srednjoročne hipotekarne kredite hipotekarnim ustanovama država-dioničara, koje će ih onda podjeljivati seljaštvu.

Glavni izvor bančnih sredstava biće zajmovi, koje će ona sklapati izdavajući obveznice. Banka će biti

ovlaštena izdati obveznice za deseputa više nego što bude iznosila njezina dionička glavnica i rezerva. Kamatnjak, uz koji će banka davati zajmove, zavisice od stanja na tržištu novca, ali se misli, da će taj kamatnjak biti dosta niži nego što sada postoji u pojedinim državama na hipotekarne seljačke kredite. Do osnivanja banke tako se vjeruje, doći će još ove godine.

Uništavanje dobara kao sredstvo da im se održi visoka cijena. Velika količina najraznovrsnijih proizvedenih dobara ne može da nađe prođe usljed osiromašenja širokih narodnih masa. Radi toga zalihe tih dobara bivaju svakim danom veće, a to onda vodi padanju cijena. Da ne dođe do pada cijena veliki producenti uništavaju jedan dio tih zaliha, kako bi se smanjila ponuda dobara na tržištu i time zaustavio pad cijena. Tako je u Braziliji, da bi se smanjila proizvodnja, uništeno blizu 4 milijuna kavinih grmova. Kaveni trust je riješio, da upotrebi za dubrenje 60.000 vreća kave. To se radi i u Njemačkoj sa rezervama šećera, koji se izvozi na polja kao gnojivo, da se ostali dio robe može bolje unovčiti. U Americi i Egiptu ogromne rezerve žita upotrebljavaju se kao gorivo, a u Kanadi, puštali su farmeri ove godine stoku, da popase zelenu pšenicu. Na Ceylonu trgaju se sa čajevog drva soda samo 2 lista mjesto 3, da sa rezerve ne nagomilaju. Kao sa životnim namirnicama postupa se slično i sa dru-

Oplodavanje kod govedi

U cilju što bržeg dobijanja podmlatka, ili iz nedovoljnog razumijevanja ili iz nehata, dešava se kod naših stočara da vrlo mlada, naročito ženska grla upotrebljavaju za priplod, tako da se često puta može vidjeti vrlo mlada junica — tako reći tele — da je steona.

Da se dobije dobar podmladak kod govedi, pored izbora zdravih i dobro razvijenih grla, treba i naročitu pažnju obratiti na doba starosti grla, koja će se uzimati za priplod.

Oplodavanje se ne smije vršiti nikako sa suviše mladim grlima, ako se hoće da postigne uspjeh u stočarstvu. Jer ako se mlada grla suviše rano upotrebe za priplod, onda ne samo da takva grla zastaju u porastu, već daju i slabunjavo potomstvo. Kod mladih ženskih grla, koja se rano upotrebe za priplod, dešava se i često težak porodaj, tako da i podlegnu, i umjesto da imamo koristi mi imamo štete.

Žar kod svih životinja, pa i kod govedi, budi se ranije — dakle često puta prije vremena, nego što bi bilo savjetno grlo upotrebiti za priplod. Ako se mlada grla ostave sama sebi to može da se desi, da junica od $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ godine starosti bude oplodena od bika isto tolike starosti, S toga je potrebno da mlada ženska grla na paši i u staji budu odvojena od muških.

Što se tiče doba starosti kod bika, kad ga treba upotrebiti za oplodivanje, zavisi u prvom redu od njegove razvijenosti. Muška grla koja brže stasaju, mogu se i ranije upotrebiti za oplodivanje: od 1 god. a još bolje od $1\frac{1}{4}$ godine starosti, ali sa 2 godine starosti takvi bikovi su potpuno sposobni za oplodivanje. Bikovi koji donije stasaju treba $\frac{1}{4}$ godine donije upotrebljavati za oplodivanje.

Vreme — period skakanja kod bika proteže se preko cijele godine, te prema tome jedan bik može da oplodi 80—100 pa i 120 krava.

gim proizvodima, automobilima, porculanom i dr.

Stanje srp. zemlj. zadrugarstva. U Savezu srp. zemljorad. zadruga bilo je u 1930 god. učlanjeno 2230 zadruga. Od toga broja bilo je kreditnih 1192 zadruga, 891 nabavljačka, 39 mljekarskih, 24 vinogradarske, 6 mašinskih, 27 stočarskih, 24 žitarske, 2 uljarske, po jedna pčelarska, svilar-ska, afionska, pirinčarska, mlinarska, po dvije povrtarske, ribarske, za proizvodnju kaleмова, 5 voćarskih i 4 razne. U Savez se prinovilo prošle god. 245 zadruga.

U 1930 pregledano je 1445 zadruga. Članske uplate, koje su 1929 god. iznosile 2,715,500 Din., popele su se u 1930 god. na 4,682,000, a štedionički uložili od 11,440,000 Din. na 21,583,000.

Kreditiranje zadruga bilo je neobično veliko, veće nego što je bilo i u jednoj godini do sada. U prošloj godini ti krediti iznose 60,000,000 Din.

Održano je 14 zadrugnih kurseva, na kojima je spremljeno 446 zadrugnih knjigovođa i na jednom kursu u Beogradu spremljeno je 59 učitelja i 3 sveštenika, koji su najaktivniji zadrugari i knjigovođe.

Neobičnu aktivnost i veliki uspjeh pokazao je Savez u organizovanju zajedničke prodaje hrane. U prošloj god. Savez je prikupio 1928 vagona pšenice, 250 vagona ječma i ovsa, 428 kukuruza, 100 vagona sijena, 34 vagona vina. Osim ovoga vršena je prodaja svježeg grožđa, šljiva, jabuka, pasulja i ostalih namirnica.

Broj skokova — oplodjenja, koliko može da učini jedan bik zavisi od njegove starosti: bik od 12—18 mjeseci starosti može da oplodi 40—60, od 18—24 meseci 60—90, a stariji bikovi od 90—120 krava godišnje. Preko toga broja bika ne treba upotrebljavati za oplodivanje.

Prema zakonu o unapređenju stočarstva manji se broj uzima na jednog muškog priplodnjaka. (Nikako više od 50 komada).

Dobrog bika, ako je njegova vrijednost utvrđena, treba upotrebljavati za priplod što duže, jer se jedan potpuno dobar bik teško dobija. U stranim i većim zapatima, nije rijetkost da se jedan bik upotrebi za priplod 6-8 godina. Ali pošto kod manjih zapata postoji bojazan da upotrebom jednog bika za duže vrijeme budu oplodivanja u krvnom srodstvu, to da bi se ovo izbjeglo, najbolje je, posle izvjesnog vremena bika prodati u drugom kraju i zamijeniti ga drugim, ili ako se zadržati upotrebiti ga samo za oplodivanje tuđih krava.

Paskalon.

KNJIGE I LISTOVI

Izašao je 6 broj II god. Agronomskog Glasnika sa ovim sadržajem:

- 1 Ujedinjenje sviju jugoslovenskih agronoma.
- 2 Pozdrav zadrugarstvu i rezolucije I kongresa jugoslovenskih agronoma.
- 3 Rezolucije Glavnog Zadrugnog Saveza 4 + Ing. Đorđe Radojčin.
- 5 Ing. Tarasov: Zimski poljoprivredni tečajevi.
- 6 Vijesti Saveza Udruženja jugosl. agronoma.

List je štampan na 48 stranica finog oktav formata, a izlazi jedan put mjesečno. Cijena mu je za privatnike 120 Din, a za udruženje i nadležstva 160 Din godišnje. Uređuje ga g. Stjepan Poštić, univ. prof. a redakcija i administracija nalazi se u Zagrebu Aleksandrov trg br. 3^a.

Štampa Nove Štamparije - Šibenik, zastupnik Nikola Čikato.